

Nový zákon o odpadech mění pohled na skládkování odpadu a černé skládky

Byť je skládkování odpadu z dlouhodobého hlediska spíše na ústupu, pořád se jedná o velice významný způsob odstraňování odpadu v České republice.¹ Je tomu tak proto, že odstranění odpadu ve formě ukládání na skládky je dosud často nejlevnějším řešením, nebo fakticky neexistuje jiný způsob, jak s určitým odpadem naložit. Cílem nového zákona o odpadech č. 541/2020 Sb. („zákon o odpadech“), účinného od 1. ledna tohoto roku, je právě podpora odklonu od skládkování odpadů a snaha motivovat povinné subjekty k dodržování hierarchie nakládání s odpady. Nicméně je zřejmé, že skládkování odpadů se v dohledné době nepodaří eliminovat způsobem, kdy by ukládání odpadů na skládky z pohledu odpadového hospodářství zcela ztratilo relevanci.

Skládku odpadu nový zákon o odpadech definuje jako „zařízení pro odstranění odpadů pomocí jejich řízeného povrchového nebo podpovrchového ukládání“. Skládka může být umístěna pouze na pozemku určeném k tomuto účelu územním rozhodnutím a stavebním povolením podle stavebního zákona,² a musí splňovat technické podmínky stanovené Ministerstvem životního prostředí (MŽP). K provozování skládky je dále nutné získat souhlas krajského úřadu. Větší skládky, ve kterých dochází k ukládání více než deseti tun odpadu denně, nebo pokud mají celkovou kapacitu větší než 25 000 tun odpadu, podléhají i režimu zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, ve znění pozdějších předpisů, a ke svému provozu vyžadují integrované povolení dle tohoto zákona.³

Další povolení a stanoviska (např. stanovisko EIA) jednotlivé skládky odpadů vyžadují v závislosti na konkrétních okolnostech. Pro každou skládku jsou zároveň stanoveny závazné podmínky jejího provozu (provozní řád skládky), obvykle se jedná o stanovení emisních limitů, opatření proti prašnosti atd.

Skládky budou i podle nové odpadové legislativy provozovány ve třech fázích. K přechodu mezi jednotlivými fázemi je nově nutná změna povolení provozu zařízení nebo integrovaného povolení, na rozdíl od dosavadní úpravy, kdy u menších skládek krajský úřad schvaloval pouze provozní řád nové fáze skládky. V první fázi je odpad na skládku řízeně uložen na úroveň nebo pod úroveň terénu, přičemž veškerý materiál uložený na skládku v této fázi musí být použit jako konstrukční prvek skládky, za účelem jejího zpevnění. Ve druhé fázi do-

chází k uzavírání a rekultivaci skládky způsobem, aby nedošlo k ohrožení životního prostředí a zdraví osob. Ve třetí fázi pak již probíhá následná péče o skládku, které délku stanoví příslušný krajský úřad. Seznamy materiálů, které lze využít jako konstrukční prvky skládek, technologický materiál nebo zabezpečení skládek a k uzavírání a rekultivaci skládek dle nového zákona o odpadech budou v budoucnu stanoveny ministerskou vyhláškou.⁴

SNAHY O OMEZENÍ SKLÁDKOVÁNÍ

Tendence vedoucí k významnému omezení skládkování odpadu vycházejí hlavně z legislativy EU, na kterou navazuje i nová odpadová legislativa České republiky. Je poněkud paradoxní, že předchozí odpadová legislativa počítala s absolutním koncem skládkování využitelného odpadu již od roku 2024, novým zákonem o odpadech byl však tento termín posunut na rok 2030.

Od 1. ledna 2030 tak nadále nebude možné vůbec skládkovat odpady s výhřevností v sušině nad 6,5 MJ/kg, odpady překračující hodnoty biologické stability (stanoveny v příloze č. 10 zákona o odpadech) a odpady, které bude možné s ohledem na stávající pokrok účelně recyklovat. Recyklovatelné odpady přitom budou v budoucnu opět konkrétně vymezeny ministerskou vyhláškou. Vyhláškou navazující na nový zákon o odpadech má být do budoucna rovněž stanoven i nový seznam odpadů, které nelze skládkovat z důvodu jejich nepříznivé vlivu na životní prostředí a zdraví lidí.

Zákon o odpadech za účelem postupného omezení skládkování do roku 2030 zavádí nové nástroje, často diskutovaným je např. zvyšování poplatků za skládková-

ní odpadu. Uvedené dopadne zejména na obce, které by měly snížit množství komunálního odpadu ukládaného na skládky v přepočtu na obyvatele, a to ze současných 200 kg až na 120 kg v roce 2029. Při překročení této hranice bude docházet ke zvyšování poplatku za každou tunu skládkovaného komunálního odpadu.

Uvedená opatření mají také nepřímou podporu třídění odpadu, kdy zákon o odpadech zavádí tzv. třídicí slevu pro obce, na kterou obce dosáhnou podle úrovně vyříděného odpadu. Až do roku 2029 tak budou moci obce, které dosáhnou požadované úrovně třídění, uložit určité zákonem omezené množství využitelného odpadu na skládku za sníženou sazbu poplatku. Odděleně tříděným odpadem rozhodným pro stanovení slevy jsou papír, plasty, sklo, kovy a biologicky rozložitelné odpady, textil, oleje a tuky. Úroveň vyřídění odpadu se vypočte v procentech ze základu, který tvoří celkové množství vyprodukovaného komunálního odpadu na území obce.

KTERÝ ODPAD NELZE SKLÁDKOVAT?

Již dosavadní podzákoná odpadová legislativa (vyhláška č. 294/2005 Sb., která byla zrušena novým zákonem o odpadech) výslovně zakazovala skládkování odpadů podléhajících povinnosti zpětného odběru, a to např. z elektrozařízení pocházejících z domácností, baterií a s určitými výjimkami i pneumatik. Omezeno bylo také ukládání vyříděných složek komunálního odpadu, jež šlo uložit na skládku pouze v případě, že nebylo po technické nebo ekonomické stránce možné jejich využití, a pokud to povoloval Plán odpadového hospodářství kraje. Byť dosud nebyla vydána nová prováděcí vyhláška, lze předpokládat, že v tomto ohledu naváže na starší legislativu a dále bude výčet odpadů, které je zakázáno skládkovat, spíše rozšiřovat než zužovat.

Nový zákon o odpadech výše uvedený výčet ostatně sám významně rozšiřuje, kdy např. § 36 odst. 5 zákona o odpadech úplně zakazuje skládkování vyříděného komunálního odpadu vhodného k dalšímu použití nebo recyklaci. Uvedené se nevztahuje na odpad, který se do sběrných nádob dostane jeho nesprávným zařazením (např. neplastový obsah v nádobách na plasty) a odpad vzniklý zpracováním odděleně soustředěvaných odpadů, kdy nebude mít větší výhřevnost než 6,5 MJ/kg v sušině odpadu, jinak musí být primárně energeticky využito (spalováním). Zákaz skládkování tak nově bez výjimek platí pro odděleně soustředěvaný odpad bez „nečistot“. Na skládky nesmí být již nyní ukládány rovněž ani nebezpečné odpady, které lze zpracovat ve spalovnách nebo jiných zařízeních, ve kterých lze tyto odpady mate-

riálově nebo energeticky zpracovat.⁵ Pro energetické využití obecně platí, že energie získaná spálením odpadu by měla převyšovat množství energie, které bylo na spálení odpadu vynaloženo.

Výčet odpadů, které je zakázáno skládkovat, rozšiřuje zákon o odpadech i o odpady uvedené v § 41 odst. 3, např. výrobky s ukončenou životností a dále výstupy z jejich úprav nebo zpracování, pokud jejich výhřevnost v sušině je vyšší než 6,5 MJ/kg, dále biologicky rozložitelný odpad (s určitými výjimkami), nebo již právě zmiňovaný sušitelný odpad z úpravy směsných komunálních odpadů.

Aby bylo možné posoudit, zda je odpad možné uložit na skládku, je nevyhnutelné, aby původce znal jeho materiálové složení a vlastnosti. Odpad se zařazuje do kategorií dle vyhlášky MŽP č. 8/2021 Sb., o katalogu odpadů.⁶ Původce odpadu musí rovněž zvážit, zda odpad nemá nebezpečné vlastnosti, které by mohly nepříznivě ovlivnit životní prostředí a zdraví lidí. Od toho se dále odvíjí možnosti skládkování odpadu a kategorie skládek, na které může být uložen.

Vzhledem k současné absenci prováděcích právních předpisů lze očekávat, že výše uvedená omezení skládkování se ještě rozšíří. Prozatím mají podle metodického pokynu MŽP subjekty tam, kde chybí prováděcí předpis k novému zákonu o odpadech, dočasně postupovat v souladu s dosavadními vyhláškami.⁷ I s ohledem na tento poněkud vágní pokyn MŽP, jehož opora v zákoně není příliš pevná, lze doporučit, aby všechny subjekty, které se zbavují odpadů ukládáním na skládky, věnovaly této problematice i nadále patřičnou pozornost.

ČERNÉ SKLÁDKY

Výslovné úpravy se v novém zákoně o odpadech dočkaly i tzv. černé skládky. Černou skládkou se rozumí místo, kde je nelegálně uložen odpad. Typickým příkladem černé

skládky, se kterým se setkal snad každý, jsou pak menší nebo větší skládky odpadu poblíž odlehlých, méně frekventovaných cest nebo odstavných ploch. Odpad na černé skládce přitom obvykle ukládá osoba odlišná od vlastníka pozemku, na kterém skládka vznikla.

Zákon platný do roku 2021 přitom tuto problematiku vůbec neupravoval. Při přípravě nového zákona o odpadech byly zváženy různé varianty, např. i plná odpovědnost vlastníka pozemku za černou skládku ve smyslu ústavního principu „vlastnictví zavazuje“, nakonec však převážila „spravedlivější“ koncepce rozložených povinností mezi vlastníka pozemku a obec s rozšířenou působností („ORP“).

Pokud vlastník pozemku zjistí, že se na jeho pozemku objevila černá skládka, a to bez ohledu na její velikost, je povinen o této skutečnosti informovat obecní úřad ORP. Obecní úřad se pokusí zjistit vlastníka odpadu. Pokud se podaří dohledat vlastníka odpadu, obecní úřad ORP uloží provinilci sankci dle zákona o odpadech a stanoví mu lhůtu pro odklizení odpadu. Černé skládky většího rozsahu může řešit a sankcionovat i ČIŽP, přičemž v tomto případě se u podnikajících subjektů pokuty mohou vyšplhat až řádově do výše desítek milionů korun. Pokud vlastník odpadu černou skládku ve stanovené lhůtě neodstraní, může obecní úřad ORP nařídit odklizení odpadu na jeho náklady.

Pokud naopak obecní úřad ORP vlastníka nelegálně uloženého odpadu nenalezne, je k odklizení odpadu vyzván vlastník pozemku, přičemž k odstranění černé skládky mu obecní úřad s ORP stanoví lhůtu 30 dnů, avšak nemá možnost odklizení vymáhat. Podle důvodové zprávy k zákonu o odpadech tato výzva nemá být chápána jako sankce pro vlastníka pozemku, nýbrž se ze strany zákonodárce jedná o snahu co nejrychlejšího podchycení možných nepříznivých vlivů černé skládky na životní

prostředí. Neodstraní-li černou skládku vlastník pozemku, může obecní úřad ORP vlastníkovému pozemku uložit, aby prozatím zamezil navážení dalšího odpadu (např. oznamovací tabulí, přehrazením příjezdové cesty k černé skládce) a/nebo odpad zabezpečil před únikem. Obec však může černou skládku i sama odklidit. Vlastník pozemku je v takovém případě povinen strpět zabezpečení a odklizení odpadu v rozsahu nezbytném pro odstranění černé skládky.

Byť je zřejmé, že nová odpadová legislativa výrazně směřuje k omezení odstraňování odpadů ukládáním na skládky, mnozí jí vyčítají nedostatečnou ambicióznost, a to i s ohledem na posunutí zákazu skládkování využitelného odpadu na rok 2030. Naproti tomu se ozývají zastánci skládkování, kteří téměř úplně zamezení skládkování odpadu nepovažují za reálné ani v roce 2030. To, zda v daném případě platí známé přísloví „pomalu dále dojdeš“, však nejspíše ukáže až čas. ■

Mgr. IVANA SABAKOVÁ,

KF Legal

Poznámky:

¹[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_160505_zakon_odpady/\\$FILE/Myty_vs_fakta_fin.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_160505_zakon_odpady/$FILE/Myty_vs_fakta_fin.pdf)

²Zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon ve znění pozdějších předpisů

³Bod 5.4 Přílohy č. 1 zák. č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, ve znění pozdějších předpisů

⁴K dnešnímu dni aktuální vyhláška neexistuje, kdy s nabytí účinnosti nového zákona o odpadech došlo ke zrušení staré vyhlášky č. 294/2005 Sb.

⁵Nebezpečným odpadem jsou např. vyřazené baterie, prošlá léčiva, oleje

⁶Jedná se zatím o jedinou vyhlášku provádějící nový zákon o odpadech

⁷[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/plneni_povinnosti_pokyn_odpady/\\$FILE/OODP_Pokyn_NZ_Prechodna_ust_Final-04012021.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/plneni_povinnosti_pokyn_odpady/$FILE/OODP_Pokyn_NZ_Prechodna_ust_Final-04012021.pdf)